

Muziek met woorden

/ Boris Giltburg

Welk verhaal schuilt er achter Beethovens Pianosonate opus 111? De Israëlische Boris Giltburg, winnaar van de Koningin Elisabethwedstrijd in 2013, boog er zich over tijdens zijn repetitieproces. Hij schreef een fantasierijk betoog.

“Vertel me eens in woorden waar deze muziek over gaat.” Het is een verzoek waar ik vroeger hartgrondig tegen opzag. Ik “zag” namelijk nooit iets anders dan de muziek zelf, en elk verhaal dat ik bedacht berokkende meer kwaad dan goed, want het dwong de muziek in een slecht passend keurslijf. Maar wanneer er die zeldzame keer als vanzelf een verhaal in mijn geest opborrelde, was het lastig eraan te weerstaan.

Onlangs nog, toen ik aan het tweede deel van Beethovens Pianosonate opus 111 aan het werken was, had ik een eureka-moment. Een gedetailleerd scenario

kreep vorm in mijn hoofd. Het thema, dat zag ik duidelijk, schilderde een weide in de bergen: een serene, verwachtingsvolle plek. Naarmate de variaties vorderden kwam de natuur tot leven met stromend water en bomen wiegend in de bries. Tot de uitbarsting kwam van de derde variatie: een wild veulen met tomeloze energie, galopperend door de valleien, de zon brandend op zijn manen. Tegelijkertijd beeldde ik me de muziek voor als een portret van de menselijke ziel. Het thema stelde een zuivere, nobele toestand voor van het ‘einde’ van deze ziel, de daaropvolgende variaties waren een reis terug

in de tijd via de herinnering, met een steeds sterkere terugkeer van het leven en de energie. De veulenvariatie stelde dan de uitbundigheid van de jeugd voor, dronken van geluk en van de onmogelijkheid van de nederlaag. Zo ging het verder, tot in de kleinste details. De sleutel tot de muziek lag in Beethovens ongelooflijke talent om binnen dezelfde muzikale zinnen de eeuwige, allesomvattende natuur en de vergankelijke, unieke ziel niet naast elkaar te plaatsen maar te verenigen. Zo stelde ik het me voor, en ik was ontzettend trots op mezelf dat ik dit had ontcijferd. Dit scenario indachtig, speelde ik dat tweede

“Het thema was uiteraard geen bergweide, het was nooit iets anders geweest dan zichzelf.”

— BORIS GILTBURG

deel door, nam het op en beluisterde het. Wel, de euforie verdampte snel. De kloof tussen de scènes die ik me had voorgesteld en wat ik daadwerkelijk speelde, was een scherpe herinnering aan zowel de allure als het gevaar van buitenmuzikale verhalen. Het thema was uiteraard geen bergweide, het was nooit iets anders geweest dan zichzelf: een verzameling noten, intervallen en akkoorden. Het is zoals bij groten-deels lege atomen die op miraculeuze wijze een levende, denkende, voelende mens vormen. Bij muziek vormen de noten en de lege ruimtes eromheen iets dat, in de juiste handen, aan ons scènes, perso-

nages en emoties kan suggereren.

Dus moest ik teruggrijpen naar de enige bevindingen die ik had van mijn jarenlange zoektocht naar de geheime formule van muziekvertolking. Er zijn geen kortere routes, geen magische oplossingen. Vernietig eerst laag na laag de voorgegeven ideeën tot enkel de naakte muzikale tekst overblijft. Geef jezelf daarna in alle vertrouwen over aan die tekst, in de hoop dat jouw intuïtie zich synchroniseert met een of ander stukje en zo toegang krijgt tot de kern van het werk: die ongrijpbare, subjectief gepercipieerde geest die zich voorbij de noten

bevindt, maar waar de noten, in mijn overtuiging, de enige toegangspoort toe blijven. Als dat gebeurt, is de rest slechts een kwestie van tijd, en de vertolking die zich ontwikkelt zal nauw verbonden zijn met om het even welke muzikale waarheid die in dat werk ligt vervat.

Vertaald door
Koen Van Caeckenbergh

WO 27.02.2019

Boris Giltburg (piano)
Giltburg speelt Beethovens
opus 111 tijdens zijn recital,
naast muziek van Medtner,
Sjostakovitsj en Prokofiev.

Lees meer van Giltburg op
zijn blog Classical Music
for All www.borisgiltburg.com/CMFA